

วารสารบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่.....เดือน.....

ปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา

ชั้นปีที่ 1-2 ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

นางสาวปรารถนา ชาญนอก*

รองศาสตราจารย์ จตุรพร ลิ้มมั่นจริง**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 1-2 ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวน 72 คนโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sample) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอนคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเครียด และแบบสอบถามสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความเครียดอยู่ในระดับปกติ ($t = 13.79$)

คำสำคัญ: (1) ความเครียด (2) นักศึกษาปริญญาโท

---

*นักศึกษปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($= 2.88$) เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่าสาเหตุที่เกิดจากการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($= 3.20$)

3. นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี สาขาที่เรียน และค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่างกันมีความเครียดไม่แตกต่างกัน

บทนำ

ในสภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจโลกก็จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นประชาชน บุคคลทั่วไปจึงจำเป็นต้องหันมาให้ความสำคัญทางการศึกษามากยิ่งขึ้น เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและศักยภาพรวมภายในองค์กร จึงจะเห็นได้ว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรียังไม่หันไปประกอบอาชีพแต่ได้ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่ประกอบอาชีพแล้ว ต้องการปรับเงินเดือนเพิ่มขึ้นจึงหันมาศึกษาต่อในระดับปริญญาโทควบคู่ไปกับการทำงาน (ชนพร ตั้งตระกูล, 2555, หน้า 39)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นเสมือนแหล่งความรู้ที่จะเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และประเทศ บุคคลทั่วไปจึงให้ความสำคัญแก่การศึกษา เพราะผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ได้ดีกว่า ดังนั้นบุคคลทั่วไปจึงพยายามที่จะศึกษาให้ถึงระดับสูงที่สุด คือระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ (วันวิสาข์ แก้วสมบูรณ์, 2556)

เนื่องจากการเรียนในระดับปริญญาโท บางหลักสูตรก็จะเรียนในตอนเย็นหลังเลิกงานหรือวันเสาร์-อาทิตย์ ทำให้นักศึกษามีความเหนื่อยล้าทางร่างกาย อันเกิดจากการทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน การพักผ่อนไม่เพียงพอ ทำให้ร่างกายอยู่ในสภาวะอ่อนเพลียติดต่อกันเป็นเวลานาน มีการรับประทานอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ และรับประทานอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย (กรมสุขภาพจิต, 2541 ข, หน้า 35-38) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดขึ้นได้

นักศึกษาปริญญาโทส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากวัยนี้จะมีประสิทธิภาพทางสมองพัฒนาเต็มที่และคงอยู่สูงสุดไปจนถึงวัยกลางคน วัยนี้จะมีอารมณ์และความมั่นคงทางจิตใจดีกว่าวัยรุ่น แต่ความสนใจในสิ่งต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงมากไม่คงที่ และต้องประสบกับความตึงเครียดทางอารมณ์ในเรื่องต่าง ๆ เพราะเป็นวัยที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น พบเจอปัญหาชีวิตแบบใหม่ (อุบลรัตน์ เฟื่องสฤติชัย, 2554, หน้า 249) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของเซกต์ตัน และไฮแลนด์ (Sexton & Hyland, 1979 อ้างถึงใน จันทร์จิรา ภูทองเกษ, 2537, หน้า 40-41) กล่าวว่ามนุษย์มีชีวิตอยู่ในโลก ซึ่งล้อมรอบด้วยความเครียดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นอาหาร อากาศ น้ำ แสง และระดับอารมณ์ของคน ความคงทนของมนุษย์ต่อความเครียดขึ้นอยู่กับธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความเครียด การปรับตัว ระดับพัฒนาการการตอบสนองต่อการเรียนรู้ เป็นต้น

ประกอบกับนักศึกษาต้องมีความรับผิดชอบหลายด้าน ได้แก่ ด้านการเรียน ที่จะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมาย อ่านหนังสือ รวมไปถึงการสอบ และต้องทำงานไปพร้อมกัน จึงอาจทำให้นักศึกษาเกิดความเครียด รู้สึกหงุดหงิด ฉุนเฉียวง่าย กังวลใจ รู้สึกสับสน หลงลืมง่าย รู้สึกเศร้า เบื่อหน่าย ปวดหลัง นอนไม่หลับ (Dougan et al., 1986, pp. 191-198 อ้างถึงใน วิลาวัณย์ วรศรีหิรัญ, 2536, หน้า 26)

เมื่อมีความเครียดเกิดขึ้นบุคคลจะต้องมีการปรับตัว ในทางตรงหรือทางอ้อม การปรับตัวโดยตรงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ เมื่อเกิด

ความเครียดประเภทใหม่เกิดขึ้น ร่างกายและจิตใจจึงมีการปรับตัวเป็นเช่นนี้เรื่อยไป (Sexton & Hyland, 1979 อ้างถึงใน จันทร์จิรา ภูทองเกษ, 2537, หน้า40-41)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. เพื่อเปรียบเทียบความเครียดของนักศึกษา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สาขา ชั้นปี และค่าใช้จ่ายต่อเดือน

สมมติฐานของการวิจัย

นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีเพศ อายุ สาขา ชั้นปี และ ค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่างกัน มีปัจจัยของความเครียดแตกต่างกัน

ประชากรและตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 1-2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2557 จำนวน152 คน (ภาควิชาจิตวิทยา , 2557)
2. ตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 1-2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2557 จำนวนทั้งสิ้น 72 คน ใช้วิธีการของยามาเน่ (Yamane) ในการคำนวณและผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่าง 20 เปอร์เซนต์ โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สาขา ชั้นปี และ ค่าใช้จ่ายต่อเดือน
2. ตัวแปรตาม คือ ความเครียด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ให้คำปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องประยุกต์ไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับบุคคลในการวางแผนและตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท

ทบทวนวรรณกรรม

ความเครียด (stress) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ “strictus” แปลว่า ความตึงแน่น (bound tight)

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2541, หน้า 3) กล่าวว่า ความเครียด หมายถึง ปฏิกริยาของร่างกายที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม ความเครียดเป็นประสบการณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลในสถานการณ์อย่างเดียวกันร่างกายจะแสดงออกเวลามีความเครียดโดยมีความดันโลหิตสูงขึ้นกว่าปกติ ชีพจรเต้นเร็วขึ้น หายใจถี่ขึ้น หัวใจจะทำงานมากขึ้น และกล้ามเนื้อจะเกร็ง ปฏิกริยาเหล่านี้เรียกโดยรวมว่าเป็นปฏิกริยาของ “การสู้หรือจะถอยหนี”

Lazarus and Folkman (1984,p.21) กล่าวว่า ความเครียดเป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลนั้นจะเป็นผู้ประเมินว่า ความสัมพันธ์นั้นมีผลเสียต่อสุขภาพหรือไม่ โดยใช้การประเมินด้วยสติปัญญา

Phoon (1988,p.33-37) กล่าวว่า ความเครียด หมายถึง สิ่งที่คุณคามที่มนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตได้รับรู้ หรืออาจหมายถึง ปฏิกริยาตอบสนองของสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งที่คุณคามหรือภาวะคุกคาม หรือสิ่งที่คุณคามที่มากเกินไปร่างกายจะปรับสมดุลทั้งร่างกายและทางจิตใจจะก่อให้เกิดผลเสียทางสุขภาพ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความเครียดเป็นภาวะทางร่างกายและจิตใจตอบสนองต่อสิ่งที่คุณคาม ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล รวมทั้งเหตุการณ์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความกดดัน ความทุกข์และไม่สบายใจ ทำให้เกิดการปรับตัวต่อสิ่งคุกคามนั้น ๆ เพื่อรักษาความสมดุลของตนไว้ โดยแสดงออกมาทางร่างกาย จิตใจและพฤติกรรม เช่น

ความดันโลหิตสูง วิตกกังวล และ โหมโง่ โกร่ง่าย ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

กรมสุขภาพจิต(2541ข,หน้า35-38) ได้ศึกษาสาเหตุของความเครียดไว้มากมาย ซึ่งสรุปได้เป็น 2 สาเหตุใหญ่ คือ

1. สาเหตุจากปัจจัยภายในตัวบุคคล
2. สาเหตุจากปัจจัยสิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา ชั้นปี1-2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี โดยเนื้อหาแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเครียด ของ กรมสุขภาพจิต

ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดสำหรับนักศึกษาปริญญาโทดัดแปลงมาจาก สุวรรณ สัมประสงค์ (2552,หน้า 157) จำนวนคำถาม 28 ข้อ แต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert scale มี 5 ระดับ

ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC = 0.82 แล้วนำ

แบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ สาขาคณิตศาสตร์ จำนวน 30 คนในวันที่ 28 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 และนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 11 พฤษภาคม 2558 ถึงวันที่ 20 พฤษภาคม 2558 โดยติดต่อตัวแทนของนักศึกษาปริญญาโทสาขา

จิตวิทยาชั้นปีที่ 2 ทั้งสามสาขาเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้แจกแจง (แบบสอบถามออนไลน์) ให้สมาชิกในสาขาทำแบบสอบถามผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และเก็บรวบรวมข้อมูลของนักศึกษาปริญญาโทสาขาจิตวิทยาชั้นปีที่ 1 ทั้งสามสาขาด้วยตนเอง ในวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 จากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ One-Way ANOVA

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 1-2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง สรุปผลได้ดังนี้

1. ความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความเครียดอยู่ในระดับปกติ ($\bar{X} = 13.79$)
2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหงอยู่โดยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าสาเหตุที่เกิดจากการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.20$)
3. นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี สาขาที่เรียน และค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่างกันมีความเครียดไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา ชั้นปีที่ 1-2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความเครียดอยู่ในระดับปกติ ($\bar{X} = 13.79$) ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับนิธิพันธ์ บุญเพิ่ม (2552) ได้ศึกษาความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาวิทยาลัยการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.5 มีความเครียดระดับปกติ

2. สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สาเหตุที่เกิดจากการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.20$) ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับรุ่งรัตน์ รัชยาแก้ว และวัลลี สัตยาชัย (2555) ได้ศึกษาความเครียดของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4-6 : กรณีศึกษาศูนย์แพทยศาสตรศึกษา ชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก พบว่า ความเครียดของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4-6 โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก โดยมีสาเหตุของความเครียดมาจากการเรียนมากที่สุด

3. นักศึกษาปริญญาโท สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี สาขาที่เรียน และค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่างกันมีความเครียดไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับ สุภาพ หวังช่อกลาง (2554) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดและการเผชิญความเครียดของนักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาธารณสุขศาสตร์และเทคโนโลยีสุขภาพ วิทยาลัยนครราชสีมา พบว่า นักศึกษาที่มีเพศ ชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการพักอาศัยแตกต่างกัน มีความเครียดและการเผชิญความเครียดไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถนำมาประกอบเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้รับทราบถึงสถานการณ์การเกิดความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเหตุผลเกี่ยวกับความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท

2. ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประกอบการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การจัดการด้านต่างๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างความสุขเพิ่มขึ้นให้แก่นักศึกษาปริญญาโท ได้แก่ การเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่มีการให้คำปรึกษาจากรุ่นพี่ผู้รุ่นน้อง

3. การแจกแบบสอบถามในครั้งนี้อาจในช่วงที่นักศึกษาปริญญาโทปิดภาคเรียนทำให้ผลการวิจัยพบว่าความเครียดของนักศึกษาปริญญาโทอยู่ในเกณฑ์ปกติ ในการนำแบบสอบถามไปสำรวจควรกระทำในช่วงเวลาอื่น ๆ ได้แก่ ช่วงระหว่างการเรียน ช่วงใกล้สอบ เพื่อวัดความเครียดที่หลากหลายได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท
2. ควรศึกษาระดับของความเครียดของนักศึกษาปริญญาโท สาขาอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต.(2541ข).คู่มือการดำเนินงานในคลินิกคลายเครียด (พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพฯ:

ศิโรจน์คอน .

รุ่งรัตน์ รัชยาแก้ว และวัลลี สัตยาศัย.(2555).ความเครียดของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 4-6 : กรณี

ศึกษาศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก.

กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันวิสาข์ แก้วสมบูรณ์.(2556).เหตุจูงใจในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา.ค้นเมื่อวันที่ 3

พฤษภาคม 2558 จาก www2.tsu.ac.th/grad/report_/files/06044949200949.doc

สุวรรณ สีสมประสงค์.(2552).การศึกษาความเครียดของนักศึกษาแพทย์ระดับชั้นปีที่ 4-6 .

สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ.

Lazarus,R.S.,& Folkman,S.(1984).*Stress appraisal and coping*.New York: Springer.

Phoon,W.(1988).*Practical occupational health*. Singapore: Singapore PG

